

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

Designing River Tourism Activities along The Bangpakong River

นนธณีย์ วรจรัสวิทย์^{1*}, ภัทราวดี มากมี², พูลพงศ์ สุขสว่าง³

Nonranee Worracharatwit^{1*}, Patrawadee Makmee², Poonpong Suksawang³

¹ Revenue Department

² Cognitive Science and Innovation Research Unit: CSIRU, College of Research Methodology and Cognitive Science, Burapha University, Thailand

³ College of Research Methodology and Cognitive Science, Burapha University, Thailand

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง 2) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง 3) ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง และ 4) จัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงตลอดทั้งปี เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3) แบบประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวให้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดมความคิดเห็นและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยการสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน ผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินต้นแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 6 คน และนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลประสบการณ์การท่องเที่ยวและทดสอบกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ และวิเคราะห์ SWOT ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง โดยพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรามีศักยภาพสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่อำเภอบางคล้า และพื้นที่อำเภอบางปะกง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงที่สุด ได้แก่ การท่องเที่ยวชุมชนตลาดบ้านใหม่เมืองแปดริ้ว รองลงมาเป็นการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางคล้า และการเที่ยวชมศาสนสถานและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและศาสนสถานในพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ด้วยการท่องเที่ยวทางแม่น้ำ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางปะกง กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน เรียนรู้วิถีชาวประมงบ้านปากคลองตำหรุ และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปากแม่น้ำบางปะกง

4. แผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ร่วมกับเทศบาลนประเพณีท้องถิ่น ที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

คำสำคัญ: กิจกรรมการท่องเที่ยว, การประเมินศักยภาพ, การคิดเชิงออกแบบ, ลุ่มแม่น้ำบางปะกง

---

* Corresponding author. E-mail: nonranee54@gmail.com

ABSTRACT

The research aimed to 1) Assess the potential of tourism activities along the Bangpakong River, 2) Develop the existing tourism activities, 3) Design new tourism activities, and 4) Create tourism activities plan along the Bangpakong River for the entire year. The research tools contain with 1) Tourism activities survey, 2) In-depth interview, 3) Tourism activities along the Bangpakong River assessment form, and 4) Tourist questionnaires. Developed and designed were implementing the design thinking process. The samples for the research were composed of 20 tourism location executives participating in the in-depth interview, 5 experts assessing the potential of tourism activities, 20 stakeholders brainstorming, 6 experts assessing the tourism activities prototypes, and 60 tourists providing tourism experiences and examining tourism activities. Content analyses, percentage and SWOT analysis were used to analyses the data. The result found that:

1. Tourism activities along the Bangpakong River had the potential was in a middle level. Muang Chachoengsao district had the highest potential. The potential was in a high level. The highest potential tourism activity was Talad Banmai Muang Paedriw community tourism activity.

2. In developing the existing tourism activities in the area of Muang Chachoengsao district, cruising tourism activities could be enhanced to connect local tourist attractions and religious places in Muang Chachoengsao district. The tourism activities could be develop the community's way of living as well as its art and culture.

3. In designing tourism activities in Bangpakong district, the events could be designed as activities on a bicycle route for community tourism, tourism activities following the community's way of living, and the CSR tourism activities.

4. The Bangpakong River could be developed and designed to provide tourism activities in combination with local traditional festival to attract tourists for the entire year.

Keywords: Tourism Activities, Assessment Potential, Design Thinking, Bangpakong River

---

ความนำ

การเดินทางท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของบุคคล ชุมชน และสังคมที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มประชากรโลก เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคม การมุ่งส่งเสริมให้บุคคลหรือชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (สมบัติ กาญจนกิจ, 2560) กิจกรรมการท่องเที่ยวยังช่วยพัฒนาทักษะและสร้างประสบการณ์

ทางจิตวิญญาณ ที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติ ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยสร้างความรู้สึกรักที่ลึกซึ้งกับผู้คนและแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ (Budruk & Phillips, 2011)

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัว และเมืองที่มีศักยภาพควรได้รับการสนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดผู้มาเยือนและกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่าย จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของกิจกรรมการท่องเที่ยวโลกในปี ค.ศ. 2011 อยู่ที่ประมาณร้อยละ 9 ของ GDP และคาดว่าจะขยายตัวเป็นร้อยละ 10 ในปี ค.ศ. 2022 (World Travel and Tourism Council, 2012) มีรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลกในปี ค.ศ. 2017 พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของการท่องเที่ยวอยู่ที่ร้อยละ 10 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7 สามารถสร้างรายได้ได้ถึง 1.6 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ประเทศไทยติดอันดับประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสเปน เท่านั้น

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) มีเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และวาระการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืน ปี ค.ศ. 2030 ขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ประชาสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคต ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีมาตรการกระตุ้นกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการสร้างนักท่องเที่ยวที่เป็นมิตรและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์กิจกรรมบนพื้นฐานวิถีไทย และพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

การท่องเที่ยวทางน้ำเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2562 มีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ปัจจุบันการท่องเที่ยวตามลำน้ำได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ชื่นชอบการล่องเรือสัมผัสชีวิตชุมชนริมน้ำ รวมถึงโบราณสถานและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำลำคลอง และความเป็นธรรมชาติที่ยังคงความสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่สร้างชื่อและสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย เช่น ลำน้ำโขงมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศเชื่อมโยงทางน้ำและทางบก แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงเทพฯ และภาคกลางตอนล่าง มีเรือสำราญล่องแม่น้ำรับประทานอาหารพร้อมชมทัศนียภาพยามค่ำคืน การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและผจญภัย เช่น ล่องแพแม่น้ำแคว การท่องเที่ยวทางน้ำในรูปแบบตลาดน้ำ เช่น ตลาดน้ำอัมพวา เป็นต้น ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวทางน้ำ

แม่น้ำบางปะกงเป็นแม่น้ำสายสำคัญตั้งอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจากองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว (Dickman, 1996) ปรากฏว่า ลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีสิ่งดึงดูดใจทางด้านกายภาพ (Attraction) มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ รวมถึงระบบนิเวศป่าชายเลน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีทรัพยากรที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะชื่อเสียงของวัดโสธรวรารามวรวิหารหรือที่นิยมเรียกกันว่า “วัดหลวงพ่อพุทธโสธร”

นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำอย่างชุมชนบ้านใหม่เมืองแปดริ้ว ที่ยังคงสภาพบ้านเรือนและวิถีชุมชนริมน้ำให้เห็นในปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้สะดวก (Assessability) จากแผนพัฒนาเมืองฉะเชิงเทราให้เป็นเมืองพักอาศัยที่ทันสมัยไม่ไกลกรุงเทพฯ แต่ลุ่มแม่น้ำบางปะกงในปัจจุบันยังขาดในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว (Amenity) ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation)

การวางแผนพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตามหลักวิชาการจึงเป็นสิ่งจำเป็น Water and Land Recreation Opportunity Spectrum (WALROS) (Aukerman, 2011) เป็นแนวคิดหนึ่งในการสำรวจและแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ในการจัดกิจกรรมทางน้ำและริมฝั่ง ตามลักษณะทางกายภาพ (Physical Settings) ลักษณะทางสังคม (Social Settings) และการจัดการพื้นที่ (Managerial Settings) สามารถนำมาใช้ในการกำหนดมาตรฐานและควบคุมดูแลการใช้พื้นที่ทางน้ำและริมฝั่ง การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ช่วยให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย สอดคล้องและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์หรือคุณค่าแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ (Prideaux & Cooper, 2009)

ความท้าทายสำหรับพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การจัดการผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่จะช่วยเสริมให้เศรษฐกิจและสังคมของประเทศพัฒนา (Pfister & Tierney, 2009) ในขณะเดียวกันก็เพิ่มแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวช่วยรักษาความเป็นธรรมชาติ อัตลักษณ์ และคุณลักษณะทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการยืนยันว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวมีจุดหมายปลายทางที่ยั่งยืน เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สามารถแข่งขันได้และทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง (UNWTO, 2015) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถช่วยประหยัดเงินลงทุนจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขัน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Graci & Dodds, 2008)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่าน ปรากฏว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ และริมฝั่งเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ประกอบกับปัญหาที่พบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อย บางกิจกรรมขาดหายไปไม่เป็นที่รู้จักจากการประชาสัมพันธ์ ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการการศึกษาสถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่เคยมีมาในอดีต เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Brown & Wyatt, 2010) โดยนำแผนผังความคิดการสร้างธุรกิจ ของ Osterwalder and Pigneur (2010) มาใช้ร่วมกับแนวคิดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการทางน้ำและริมฝั่ง (Aukerman, 2011) ใช้เป็นเครื่องมือให้นักจัดการพื้นที่ใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ประกอบกิจกรรม ประเภทของกิจกรรม และประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับพื้นที่และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อบุคคล ชุมชน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

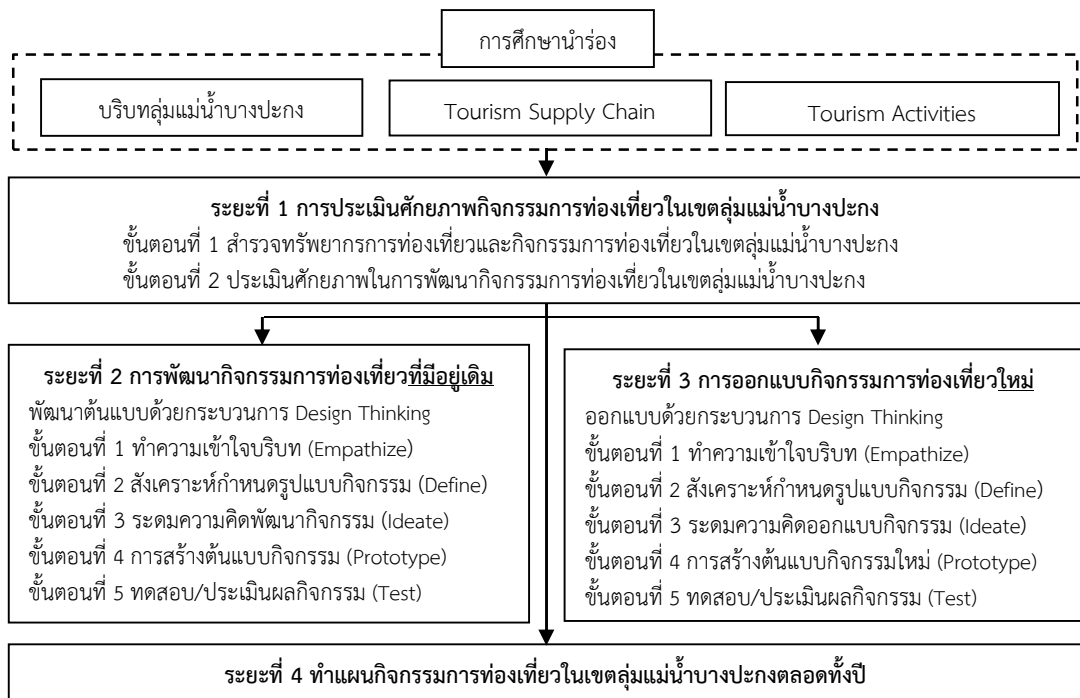
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง
3. เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง
4. เพื่อจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงตลอดทั้งปี

กรอบแนวทางการวิจัย

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยการศึกษาริบทลุ่มแม่น้ำบางปะกง ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำไปสู่การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) (2559) และแนวคิดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการทางน้ำและริมฝั่ง พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจบริบท ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์กำหนดรูปแบบกิจกรรม ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิดพัฒนากิจกรรม โดยนำแผนผังความคิดการสร้างธุรกิจมาใช้ร่วมกับแนวคิดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการทางน้ำและริมฝั่ง ได้แผนผังความคิดออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities Canvas) ขั้นตอนที่ 4 การสร้างต้นแบบกิจกรรม และขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ และประเมินผลกิจกรรม เมื่อได้กิจกรรมการท่องเที่ยวและเทศกาลงานประจำปี นำไปวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงตลอดทั้งปี โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ตามเส้นทางน้ำและริมฝั่ง ครอบคลุมพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางคล้า อำเภอลองเขื่อน (เฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับอำเภอบางคล้า) อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอบางปะกง ผู้วิจัยรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม จากฐานข้อมูล Thailand Tourism Directory ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 31 แห่ง พบแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 13 แห่ง รวมทั้งสิ้น 44 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอบางคล้า จำนวน 9 แห่ง อำเภอลองเขื่อน จำนวน 4 แห่ง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จำนวน 19 แห่ง อำเภอบ้านโพธิ์ จำนวน 4 แห่ง และอำเภอบางปะกง จำนวน 8 แห่ง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยว ประชาชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ให้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน ใช้เทคนิค Snowball Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจกิจกรรมการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5A 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) ผ่านการตรวจสอบความตรงและความเหมาะสมทางภาษาของข้อความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ .95 และ .96 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง แบ่งการประเมินออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) ศักยภาพทางด้านกายภาพ 2) ศักยภาพทางด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง 4 องค์ประกอบ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงและความเหมาะสมทางภาษาของข้อความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ .94 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

กำหนดระดับศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยว มีคะแนนร้อยละ 71 คะแนนขึ้นไป มีศักยภาพสูง กิจกรรมการท่องเที่ยว มีคะแนนร้อยละ 51-70 คะแนน มีศักยภาพปานกลาง และกิจกรรมการท่องเที่ยว มีคะแนนร้อยละ 50 คะแนนหรือน้อยกว่า มีศักยภาพน้อย แบบประเมินศักยภาพที่มีการปรับปรุงจากคู่มือมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (2550) ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ผู้ประเมินศักยภาพ จำนวน 5 คน ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ภาครัฐ ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานฉะเชิงเทรา 3) ภาคการศึกษา ได้แก่ คณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ 4) ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้แทนเครือข่ายรักษ์แม่น้ำบางปะกงภาคประชาชน และนักวิจัย

ผลจากการประเมินศักยภาพ พื้นที่ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพ นำเข้าสู่กระบวนการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในระยะที่ 2 เพื่อส่งเสริมศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน เป็นต้นแบบของ

การพัฒนา ส่วนพื้นที่ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพ นำเข้าสู่กระบวนการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ในระยะที่ 3 เพื่อสร้างศักยภาพให้สูงขึ้น

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

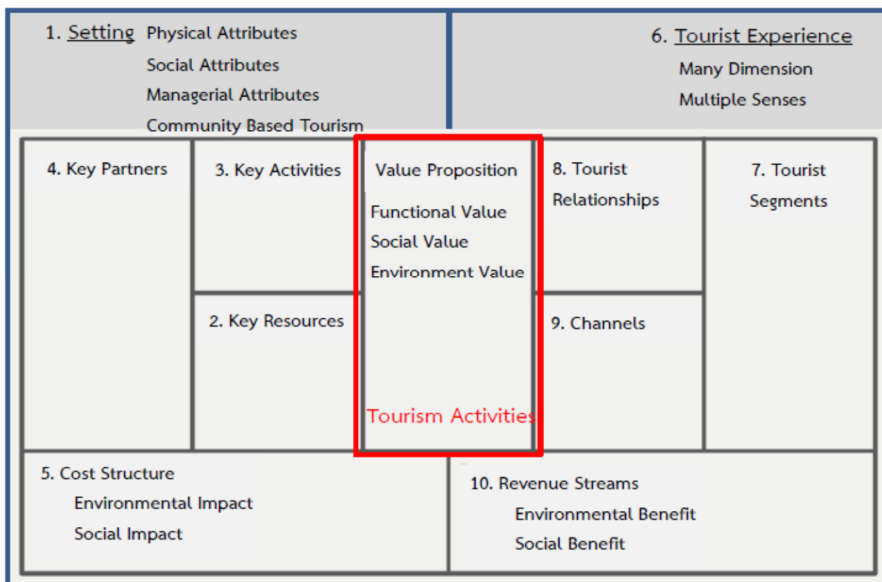
การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง เป็นการพัฒนากิจกรรมที่ผ่านการประเมินศักยภาพในการพัฒนาระยะที่ 1 และมีผลการประเมินอยู่ในระดับสูงที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา นำไปสู่การพัฒนาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Brown, 2008) 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด

ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจบริบทพื้นที่วิจัยและนักท่องเที่ยว โดยการลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก ในส่วนของนักท่องเที่ยวใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์กำหนดรูปแบบกิจกรรม วิเคราะห์ SWOT Analysis (Kumer, 2013) เพื่อหารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิดพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยการจัดสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 คน ผู้วิจัยได้ประยุกต์แผนผังความคิดการสร้างสรรค์กิจกรรมร่วมกับแนวคิดช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการทางน้ำและริมฝั่ง ได้เครื่องมือ Tourism Activities Canvas เพื่อใช้เป็นแผนผังความคิดการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว แสดงดังภาพที่ 2

Tourism Activities Canvas

ภาพที่ 2 ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้แผนผังความคิด Tourism Activities Canvas (Osterwalder & Pigneur, 2010; Aukerman, 2011)

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยแผนผังความคิด Tourism Activities Canvas ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยวสามารถมองเห็นภาพรวมของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ครบทุกมิติทางด้านแหล่งท่องเที่ยวและมิติด้านนักท่องเที่ยว ใน 10 มิติ ส่งผลทั้งทางลบและทางบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ศักยภาพพื้นที่ (Setting) เป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว 4 องค์ประกอบ คือ 1) ศักยภาพทางด้านกายภาพ 2) ศักยภาพทางด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) การบริหารจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมและชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้จากการประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรหลัก (Key Resources) คือทรัพยากรที่ใช้สร้างบริการทางการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

3. กิจกรรมหลัก (Key Activities) เป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องลงมือทำเพื่อสร้างคุณค่าและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชน แหล่งท่องเที่ยว หรือเส้นทางท่องเที่ยว

4. พันธมิตรหลักหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Key Partnerships) เป็นคนที่มีส่วนสนับสนุนให้กิจกรรมการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ได้แก่ ประชาชนเจ้าของพื้นที่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย และนักท่องเที่ยว

5. ต้นทุน (Cost Structure) เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยอาจเป็นต้นทุนหรือเป็นอย่างอื่นที่ต้องเสียไป เช่น การเสื่อมสภาพของทรัพยากร มลภาวะ เวลาในการทำงาน เป็นต้น

6. กลุ่มลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว (Tourist Segments) เป็นส่วนที่สำคัญมากเพราะแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนหรือธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ

7. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยว (Tourist Relationships) เป็นวิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและรับทราบคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งมอบให้ โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

8. ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร (Channels) เป็นช่องทางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ใช้ในการประชาสัมพันธ์หาลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว ด้วยช่องทางที่มีประสิทธิภาพที่สุด

9. กระแสรายได้หรือค่าตอบแทน (Revenue Streams) เป็นกระแสรายได้หรือค่าตอบแทนที่กลับคืนมาและรายได้จะต้องกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม กลับไปสู่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

10. ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (Tourism Experience) เป็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความคาดหวังความต้องการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน (Griffin & Hauser, 1993)

ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ร่างต้นแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นำเสนอผลต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 6 ท่าน เพื่อประเมินต้นแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว และเส้นทางการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ดำเนินการทดสอบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้การทดสอบปฏิบัติจริง กับนักท่องเที่ยว 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ทดสอบการท่องเที่ยว ใช้รูปแบบ Familiarization Trip (FAM Trip) จำนวน 15 คน กลุ่มที่ 2 ทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวกับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป จำนวน 5 คน และสำรวจความพึงพอใจด้วยแบบประเมิน

ระยะที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง เป็นการออกแบบกิจกรรมที่ไม่ผ่านการประเมินศักยภาพในการพัฒนาระยะที่ 1 ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอบางปะกง นำไปสู่การออกแบบด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน เช่นเดียวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในระยะที่ 2

ระยะที่ 4 จัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงตลอดทั้งปี

1. วิเคราะห์ SWOT Analysis กิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง และหาแผนการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความสัมพันธ์
2. เขียนแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวและเทศกาลงานประเพณี

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

1.1 ผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวรวม 44 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ จำนวน 2 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 34 แห่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ จำนวน 8 แห่ง ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่พบในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกงประกอบไปด้วย 6 กิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง เป็นระบบนิเวศชายฝั่งและป่าชายเลน มีเกาะธรรมชาติทำข้ามอยู่บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังสามารถพบเห็นโลมาอิรวดีได้ในบริเวณนี้ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม พื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกงโดดเด่นด้วยวัดวาอาราม โดยเฉพาะความมีชื่อเสียงของวัดโสธรวรารามวรวิหาร และวัดสมานรัตนาราม ตลอดจนวัดเก่าแก่อีกหลายแห่ง 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำของตลาดบ้านใหม่เมืองแปดริ้ว และชุมชนวัดเซนต์ปอล 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ในพื้นที่มีสนามกอล์ฟพิตติรมน้ำ จำนวน 2 แห่ง 5) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางเรือชมธรรมชาติและล่องเรือไหว้พระวัดสมาน และ 6) กิจกรรมท่องเที่ยวตลาดน้ำบางคล้า

1.2 ผลการประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ตามหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนและช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการทางน้ำและริมฝั่ง ปรากฏว่า ลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 68.03 ผลการประเมินแยกตามองค์ประกอบการประเมินศักยภาพในการพัฒนาและแยกตามอำเภอในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงโดยภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 1

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบใช้เครื่องมือแผนผังความคิด Tourism Activities Canvas ช่วยในการระดมความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมสรุปได้ดังนี้

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางแม่น้ำ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ล่องเรือชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง ชมอาคารบ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ และความหลากหลายของศาสนาและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำบางปะกง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ได้ทดลองเรียนรู้พัฒนาทักษะของตนเอง เช่น การทำอาหารท้องถิ่น การพอรำไทย-จีน เรียนรู้การแต่งกายแบบไทยโบราณ

3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น พัฒนาเส้นทางจักรยานชมวิถีชีวิตชาวสวน พายเรือเข้าไป เที่ยวชม สัมผัสวิถีชุมชน

3. ผลการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ในพื้นที่อำเภอบางปะกง เพื่อสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1) กิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางปะกง ให้เป็นเส้นทางจักรยานชุมชน ด้วยการสร้างป้ายบอกเส้นทางจักรยาน ป้ายสื่อความหมายจุดท่องเที่ยวสำคัญ จุดซื้อสินค้าพื้นเมือง อาหารทะเล จุดขึ้นลงเรือเชื่อมเส้นทางท่องเที่ยวปากแม่น้ำบางปะกง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนปากคลองตำหรุ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนประมงพื้นบ้าน แหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ธรรมชาติปากแม่น้ำบางปะกงและป่าชายเลน

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับธุรกิจองค์กร กลุ่มธุรกิจการจัดประชุมขององค์กรการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การจัดประชุมนานาชาติ และการจัดแสดงสินค้า

4) กิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวปากแม่น้ำบางปะกง เชื่อมโยงเส้นทางแม่น้ำกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

4. แผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอน SWOT Analysis จึงนำเข้าสู่ขั้นตอนการจับคู่อุปสรรค-โอกาส-จุดอ่อน-จุดแข็ง (Threats-Opportunities-Weakness-Strengths: TOWS Matrix) แสดงถึงกลยุทธ์ทางเลือก 4 ประการ (Four Alternative Strategies) คือ SO WO ST และ WT (Piercy& Giles, 1989) ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงร่วมกับเทศกาลงานประเพณี

แนวทางการพัฒนาเชิงรุก (SO)	แนวทางการพัฒนาเชิงปรับตัว (WO)
1. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเส้นทางน้ำ 2. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสัมผัส ผ่านวิถีชีวิตชุมชน	1. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ได้ทดลองทำสร้างทักษะและประสบการณ์ สร้างนักเล่าเรื่องเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

<p>แนวทางการพัฒนาเชิงปกป้อง (ST)</p> <p>1. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>แนวทางการพัฒนาเชิงเฝ้าระวัง (WT)</p> <p>1. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วิถีชีวิตและระบบนิเวศ</p>
---	--

ผลจากการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ทั้ง 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางคล้า (อำเภอคลองเขื่อนเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวคาบเกี่ยว) อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอบางปะกง ได้กลยุทธ์ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ดังนี้

1. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเส้นทางน้ำ
2. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสัมผัส ผ่านวิถีชีวิตชุมชน
3. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ได้ทดลองทำ เพื่อสร้างทักษะและประสบการณ์ สร้างนักเล่าเรื่องเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์
4. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
5. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เรียนรู้วิถีชีวิตและระบบนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ได้แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับเทศกาลงานประเพณีในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางมาท่องเที่ยวและสามารถร่วมการประเพณี เชื่อมโยงบนเส้นทางท่องเที่ยว

การอภิปรายผล

1. การประเมินศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยการพัฒนาแบบประเมินจากแนวคิดช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการทางน้ำและริมฝั่ง ของ Aukerman (2011) เป็นแนวคิดในการพัฒนาและการจัดการพื้นที่ทางน้ำและริมฝั่ง ด้วยพื้นฐานจากการสำรวจ และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางด้านจัดการพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ในขณะที่ผู้ที่ทำหน้าที่ด้านการจัดการพื้นที่ยังคงสามารถรักษาคุณภาพมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว และมีการควบคุมระดับ การพัฒนาให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของ World Tourism Organization: UNWTO (2015) ซึ่งเป็นการพัฒนา ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรต่าง ๆ ให้อนุชนรุ่นหลัง มีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น การประเมินศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพกายภาพ 2) ด้านศักยภาพด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) ด้านการบริหารจัดการ

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นการประเมินที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการพัฒนายั่งยืนในบริบทของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำและริมฝั่ง

ผลการประเมินศักยภาพในการพัฒนา ปรากฏว่า ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีศักยภาพด้านกายภาพสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีทัศนียภาพและภูมิทัศน์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นมีสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว บริเวณริมฝั่งแม่น้ำยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของพืชชนิดต่าง ๆ แสดงถึงคุณภาพน้ำและระบบนิเวศที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอบางปะกง มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง มีศักยภาพทางด้านกายภาพสูงที่สุด ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ได้ประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวตามโครงการสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพของประเทศ ผลการสำรวจปรากฏว่า เกาะนก มีจุดเด่นการจัดการด้านการท่องเที่ยว มีการจัดการควบคุมกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดี ระเบียบเรียบร้อยและนักท่องเที่ยวพึงพอใจ ไม่พบข้อตำหนิ ร้องเรียน และแบ่งการใช้พื้นที่ได้อย่างดีสำหรับกิจกรรมบนบกและในทะเล ทำให้ไม่หนาแน่นและไม่ก่อให้เกิดความสับสน ส่วนจุดด้อยเป็นเรื่องคุณค่าด้านการท่องเที่ยว พื้นที่มีขนาดเล็กและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวไม่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม พบบกและสัตว์ประจำถิ่นหายากที่หลากหลายในพื้นที่ มีข้อเสนอแนะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นสำหรับการศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน และดูนก โดยสามารถประชาสัมพันธ์จุดเด่นในการเป็นเกาะน้ำกร่อย และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบของ Brown & Wyatt (2010) โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนากระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่มีความเข้าใจต่อปัญหาอย่างลึกซึ้ง มีแนวคิดที่ให้ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User Center Design) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับบริบทของลุ่มแม่น้ำบางปะกง และบริบทของนักท่องเที่ยว จากผลการวิจัยปรากฏว่า ลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มที่จะได้สัมผัสธรรมชาติ ได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และศึกษาประวัติศาสตร์ ได้แก่ กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนตลาดบ้านใหม่เมืองแปดริ้ว ชุมชนบ้านบางตีนเป็ด (วัดเซนต์ปอล) กิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2561) ได้ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย เน้นกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม Gen Y กลุ่ม Multi-Gen กลุ่ม Silver Age กลุ่มผู้หญิง กลุ่ม Millennial Mom และกลุ่ม Hi-end

ผลการศึกษา มีการจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่ม Happiness Blend ต้องการความสนุกสนานจากการท่องเที่ยว มีแนวคิดว่าการไปท่องเที่ยวคือ ไปใช้ชีวิตที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน 2) กลุ่ม Live & Learn ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่นั้น ๆ อย่างแท้จริง โดยแนวคิดในการท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ มีความน่าสนใจในการไปท่องเที่ยวมากกว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่เจริญแล้ว 3) กลุ่ม Everything Everywhere ต้องการสัมผัสความลงตัว ความรื่นรมย์ของพื้นที่ มีแนวคิดในการท่องเที่ยวว่าการโพสต์รูปต่าง ๆ ตามสถานที่ท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการแบ่งปันประสบการณ์มากกว่าการโอ้อวดของคน 4) กลุ่ม Journey Up Close ต้องการประสบการณ์ที่แตกต่างในสถานที่ที่ไม่เคยไปดีกว่าการไปท่องเที่ยวในสถานที่ที่เป็นที่รู้จักของคนอื่น ๆ แล้ว

3. การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ด้วยแผนผังความคิด Tourism Activities Canvas โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเข้าใจถึงผลกระทบทางบวกและทางลบต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการวิจัยของ Joyce and Paquin (2016) ได้ศึกษาหาเครื่องมือออกแบบธุรกิจที่ยั่งยืน โดยใช้แบบจำลองธุรกิจบนผืนผ้าใบสามชั้นสร้างแบบจำลองธุรกิจด้วยนวัตกรรมการออกแบบธุรกิจที่เพิ่มเติมจากรูปแบบเดิมที่คำนึงถึงเฉพาะรายได้และต้นทุนทางธุรกิจ แต่การศึกษาได้เพิ่มมุมมองในด้านของสิ่งแวดล้อม และสังคม เพิ่มขึ้นอีกสองชั้นทำให้ทราบถึงผลกระทบทางบวกและทางลบในวงจรธุรกิจและมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถ่ายทอดออกมารวมกันทั้งสามชั้นของรูปแบบธุรกิจทำให้มองเห็นภาพชัดเจนมากขึ้นว่าเจ้าของทรัพยากรมีความสัมพันธ์อย่างไรในคุณค่าทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม การวิเคราะห์รูปแบบธุรกิจบนผืนผ้าใบแบบสามชั้นนี้ เป็นการพัฒนาและสื่อสารมุมมองแบบองค์รวมและบูรณาการมากขึ้น สนับสนุนการสร้างสรรคนวัตกรรมที่มีต่อการออกแบบรูปแบบธุรกิจที่ยั่งยืนมากขึ้นด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ WTO (2004) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม มีความสมดุลทั้ง 3 ด้าน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะระบบนิเวศวิทยา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชุมชนผู้อยู่อาศัย อนุรักษ์สิ่งก่อสร้าง วัฒนธรรม วิถีชีวิต คุณค่าทางประเพณี

การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวทางแม่น้ำซึ่งเกิดจากการสำรวจเส้นทางใหม่ เป็นการสำรวจเส้นทางที่ยังไม่เคยมีใครจัดนำเที่ยวมาก่อน หรืออาจเคยมีบ้างแต่ยังไม่มากนัก ส่วนมากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เข้าถึงยาก ใช้เวลาเดินทางนาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคไม่ดีพอ เป็นการสำรวจที่ค่อนข้างยุ่งยาก เนื่องจากต้องบุกเบิกเส้นทาง หาด้านอาหาร ที่พักใหม่ทั้งหมด แต่ต้องศึกษาถึงผลกระทบในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงยากง่ายอย่างไร ความปลอดภัยมีมากน้อยเพียงใด มีช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวหรือไม่ ฯลฯ นอกจากนี้การสำรวจเส้นทางใหม่ อาจหมายถึง การสำรวจเส้นทางที่อาจเป็นที่คุ้นเคยอยู่แล้วมาจัดรวมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยในบางครั้งอาจยังมีเกร็ดความรู้หรือมีมุมมองที่น่าสนใจและทุกคนอาจยังไม่รู้ ซึ่งสามารถนำมาเสนอเพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jennings (2009) ศึกษาถึงการสัญจรทางน้ำเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การชมเมือง การเดินทางเพื่อไปชมสถานที่ การชมเมืองจากแม่น้ำ ลำคลอง เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากอากาศเย็นสบาย และยังได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านด้วย เช่น การซักผ้า การเล่นน้ำของเด็ก การเร่ขายของตามลำน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เนื่องจากเป็นรูปแบบของวิถีชีวิตที่แตกต่างจากหลายประเทศ นอกจากนั้น ในอดีตการสัญจรทางน้ำก็เป็นเส้นทางสำคัญ จึงทำให้มีสถานที่สำคัญต่าง ๆ ตั้งเรียงรายอยู่ตามเส้นทางน้ำด้วย

4. การจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกงตลอดทั้งปี เป็นการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบใหม่ นำมาจัดทำแผนการท่องเที่ยวตามช่วงเวลาร่วมกับเทศบาลงานประเพณีในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ให้กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยววางแผนในการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และนักท่องเที่ยวใช้ในการวางแผนเดินทางท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมเทศกาลงานประเพณี เป็นรูปแบบ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานต้องใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ชุมชนถิ่นอาศัย และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงต้องมีการวางแผนร่วมกันและควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม ชุมชน และวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะมีเทศกาลงานประเพณี เช่น เทศกาลแห่งองค์พระพุทธรูปโสธรทางน้ำ เทศกาลมะม่วง เทศกาลพิธิ์คนศจตุรฤดี เป็นกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งในเชิงการท่องเที่ยวและในเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bowdin et al. (2006) และ Getz and Page (2016) องค์ประกอบสำคัญ เป็นตัวกิจกรรม ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ร่วมกับจุดหมายปลายทาง กล่าวคือ กิจกรรมที่เด่นชัดในพื้นที่ที่น่าสนใจ บวกกับกิจกรรมทางการตลาดที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักและมีความเป็นสากลขึ้นเพื่อดึงดูดการใช้จ่ายของผู้เยี่ยมชม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pike and Page (2014) รูปแบบการท่องเที่ยวกิจกรรมเหตุการณ์สำคัญ เทศกาลงานประเพณีได้กลายเป็นองค์ประกอบหลักของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับการมีที่พัก ระบบการขนส่ง และบริการเสริมต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาขึ้นมาโดยเฉพาะ เช่น การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับกิจกรรมขนาดใหญ่ เพิ่มสิ่งดึงดูดให้กับจุดหมายปลายทาง นอกเหนือจากกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทัวร์ในวันหยุดพักผ่อน แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างกิจกรรมเหตุการณ์สำคัญ ที่มีอยู่ในพื้นที่บวกกับการส่งเสริมการตลาดทำประชาสัมพันธ์ ช่วยเป็นสะพานเชื่อมเข้ากับสถานที่ท่องเที่ยวในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวมาช่วยเติมเต็มในช่วงโลว์ซีซั่น ด้วยรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวในท้องถิ่นและต่างถิ่นให้ความสนใจได้มาเที่ยวชมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถนำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาและออกแบบใหม่ไปให้บริการนักท่องเที่ยว
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนำแผนการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ไปใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบและวางแผนในการเดินทางท่องเที่ยว
3. แหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำหลายแห่ง ยังไม่มีท่าเทียบเรือหรือบางแห่งมีท่าเทียบเรือเป็นลักษณะโป๊ะที่ไม่ได้มาตรฐานใช้เป็นการชั่วคราว ดังนั้น หากต้องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางแม่น้ำ ควรให้ความสำคัญกับท่าเรือหรือจุดขึ้นลงเรือ โดยจัดที่จอดเรือไว้ให้เป็นระเบียบและเพียงพอ ท่าลงเรือสาธารณะควรมีความโปร่ง สะอาด และกว้างเพียงพอ มีการจัดระเบียบภายในให้พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่
4. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรจะควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมของประชาชนคนในชุมชน ควรให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาดของแม่น้ำหรือที่อยู่อาศัย ร่วมกันรณรงค์ไม่ทิ้งขยะหรือของเสียลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง หรือหากิจกรรมร่วมกันในการดูแล รักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
5. แหล่งท่องเที่ยวในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานและน่าสนใจ แต่ในแหล่งท่องเที่ยวยังขาดนักเล่าเรื่อง หรือไกด์ท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวพามาชมสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเส้นทางเรือที่ต้องอาศัยการบรรยายให้ข้อมูลความรู้

ระหว่างผ่านสถานที่สำคัญต่าง ๆ ดังนั้น ส่วนงานที่รับผิดชอบควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ปรับรูปแบบการประเมินศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้ความเฉพาะเจาะจงของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างในบริบทและการประกอบกิจกรรม
2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวควรพัฒนาในเชิงของพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจงพื้นที่หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งในเชิงลึก โดยนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปต่อยอดพัฒนาในมิติของชุมชน มิติของผู้คนในชุมชน ให้ครบองค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. ผลการวิจัยปรากฏว่า แหล่งท่องเที่ยวยังขาดผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มน้ำบางปะกง การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านของการพัฒนาหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในเขตลุ่มแม่น้ำบางปะกง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยภายใต้แผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ตามทิศทางการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ประเภทบัณฑิตศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2562

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2559). *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.dot.go.th/ebooks/ebooks-group/3>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). *โครงการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย*. กรุงเทพฯ: บริษัท แบรินด์ เมทริกซ์ รีเสิร์ช จำกัด.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2560). *นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Recreation & Tourism Industry)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปรายงานการศึกษาโครงการสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะทั่วประเทศ เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพของประเทศ*. เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6140&filename=index
- Aukerman, H. (2011). *Water and Land Recreation Opportunity Spectrum (WALROS)*. Colorado: U.S. Department of the Interior.
- Bowdin, G., Allen, J., O'Toole, W., Harris, R., & McDonnell, I. (2006). *Event management* (2nd ed.). Oxford: Elsevier.

- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard Business Review*, 86(6), 84-92.
- Brown, T., & Wyatt, J. (2010). Design thinking for social innovation. *Development Outreach*, 12(1), 29-43.
- Budruk, M., & Phillips, R. (2011). *Quality-of-life community indicators of park, recreation and tourism*. Dordrecht: Springer.
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text* (2nd ed.). Sydney: Hodder Education.
- Getz, D., & Page, S. J. (2016). Progress and prospects for event tourism research. *Tourism Management*, 52(3), 593-631.
- Graci, S., & Dodds, R. (2008). Why go green? The business case for environmental commitment in the Canadian hotel industry. *An International Journal of Tourism & Hospitality Research*, 19(2), 251-270.
- Griffin, A., & Hauser, J. R. (1993). The voice of the customer. *Marketing Science*, 12(1), 1-27.
- Jennings, G. (2009). *Water-based tourism, sport, leisure, and recreation experiences*. Routledge: Elsevier's Science & Technology.
- Joyce, A., & Paquin, R. L. (2016). The triple layered business model canvas: A tool to design more sustainable business models. *Journal of Cleaner Production*, 135(2), 1474-1486.
- Kumar, V. (2013). *101 Design methods a structured approach for driving innovation in your organization*. New Jersey: Wiley.
- Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Pfister, R. E., & Tierney, P. T. (2009). *Recreation, event, and tourism businesses: Start-up and sustainable operations*. United States: Human Kinetics.
- Piercy, N., & Giles, W. (1989). Making SWOT analysis work. *Marketing Intelligence & Planning*, 37(4), 5-7.
- Pike, S., & Page, S. J. (2014). Destination marketing organizations and destination marketing: a narrative analysis of the literature. *Tourism Management*, 41(2), 202-227.
- Prideaux, B., & Cooper, M. (2009). *River tourism*. Oxford: CAB International.
- UNWTO. (2015). *World tourism barometer volume 13 January*. Retrieved from http://dtxtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom15_01_january_excerpt_1
- World Tourism Organization. (2004). *Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook*. Madrid: WTO.
- World Travel and Tourism Council. (2012). *Travel and Tourism: Economic Impact*, Madrid: UNWTO.